

ביאורים

התורה מזהירה אותנו "תמים תהיה עם ה' אלוהיך" [דברים יח, יג]. כפי שהרמב"ם חותם את דבריו בסוף הלכות אלו (הלכה טז), פסוק זה הוא הטעם והסיבה לכל ההלכות שנלמד בהמשך כגון: מנחש ומכשף, דורש באוב וידעוני ויתר האיסורים המופיעים שם. הציווי ללכת בתמימות אחרי דבריו של ה' אין פירושו ללכת בעיוורון בלי בירור שכלי. הרי הרמב"ם "חסיד" של בירור טעמי מצוות ולשיטתו יש חובה על כל אחד לחקור בשכלו עד כמה שידו מגעת (עיינו למשל במורה נבוכים חלק ג פרק כו). הציווי "תמים תהיה", אם-כן, כוונתו לעניין אחר. תמימות אינה טפשות, אלא שלמות. התורה מצוה אותנו להיות שלמים בשכלנו ולא ללכת אחרי ההבל שיש במעשה כשפים או ניחוש, כאשר אלו נוגדים את הגיון השכל וחסרי ביסוס מדעי. למשל, אין שום קשר אמיתי בין תרנגול שקורא בערב במקום בבוקר לבין מזלו הרע של האדם. על כן התורה מתנגדת בתוקף לעשיית הקשרים כאלו המניעים אדם לפעול או לא לפעול פעולה מסויימת.

האיסור נוגע רק במצב שהאדם מתכוון להשלכה מעשית כתוצאה מאותו סימן. לעומת זאת, אם אותו סימן שהאדם לקח לעצמו לא משפיע על פעולותיו ומעשיו העתידיים, אלא בא ליישב דעתו או לשמחו בפעולות שכבר פעל, למרות שיתכן שלאמיתו של דבר אין קשר אמיתי ביניהם - מכל מקום איסור אין כאן.

הרחבות

• מי שמאמין לא מפחד

שָׁחַט תְּרַנְגוּל זֶה שְׁקָרָא עֲרָבִית. הרב קוק מבאר מהי הבעיה המוסרית בהתנהגות זו: "השינוי (בתרנגול) רשום (ניכר) הוא. חיי המשפחה המאוגדים יתראו (מתאפיינים) בתרנגול, השולט בבנות וזוג ומתייחס להן יחוש בעל משפחה, השליט ודואג, מגין ומרחם גם יחד, לעומת העורב אשר לא ידע רחם והוא אכזרי על בניו... איזה סיבות סביביות חוללו מהפכה כזו?" [עין איה שבת ב, ו, קד].

הרב קוק מבאר שה'תרנגול שקרא ערבית' פירושו שהתרנגול קרא בקול של עורב. שינוי זה מלמד את המאמין להתבונן בעצמו ובמידותיו. תגובתו של המאמין תהיה להרים עינו לשמים, ולבחון בדעתו מהי הסיבה אשר חוללה שינוי זה? מדוע אירע לי דבר מוזר זה? מתוך התבוננות, הוא מבין כי במקום להיות בעל אהבה ואחריות דוגמת התרנגול בעל המשפחה החמה נשתנה קולו להיות כעורב האכזרי המתעסק בפרטיות ובחומר.

האומר 'שחוט תרנגול זה שקרא ערבית' אינו מנסה להתבונן בנפשו פנימה, הוא אינו רוצה להתרומם ולהביא לתיקון ולהטבה אלא מתעסק בחיצוניות החיים. הוא מאמין כי העולם מלא בכוחות רעים, שדים מפחידים, שהם אלה שגרמו לשינוי המוזר. לכן, מתוך הפחד המתעורר בו, הוא חפץ להילחם בתופעה ולהשמידה במקום לעשות את התיקון הדרוש [לו [שם]].

ד אין מְנַחְשִׁין פְּגוּיִים, שְׁנֵאמַר: "לא תִּנְחָשׁוּ" (שם יט, כו). כִּיצַד הוא הִנְחֹשׁ? כְּגוֹן אֵלוּ מִנְחַשׁ שְׂאוּמְרִים 'הוֹאִיל וְנִפְלָה פְּתֵי מַפִּי' או 'נִפְל מְקַלִּי מִיָּדִי' - 'אֵינִי הוֹלֵךְ לְמָקוֹם פְּלוֹנֵי הַיּוֹם, שְׂאֵם אֵלָי, אֵין חִפְצֵי נַעֲשִׂים'; 'הוֹאִיל וְעֵבֵר שְׁוַעַל מִיַּמִּינִי - אֵינִי יוֹצֵא מִפֶּתַח בֵּיתִי הַיּוֹם, שְׂאֵם יִצְאָתִי, יִפְגְּעֵנִי אֲדָם רְמָאִי'. וְכֵן אֵלוּ שְׁשׁוּמְעִים צְפָצוּף הַעוֹפוֹת וְאוּמְרִים 'הֵיָה כֶּף' וְלֹא יְהִיָּה כֶּף, 'טוֹב לַעֲשׂוֹת דְּבַר פְּלוֹנֵי' וְרַע לַעֲשׂוֹת דְּבַר פְּלוֹנֵי. וְכֵן אֵלוּ שְׂאוּמְרִים 'שְׁחַט תְּרַנְגוּל זֶה שְׁקָרָא עֲרָבִית'; 'שְׁחַט תְּרַנְגְּלָת זֶה שְׁקָרָא תְּרַנְגוּל'. וְכֵן הַמְשִׁים לַעֲצָמוֹ סִימְנִים: 'אֵם יִאֲרַע לִי כֶּף וְכָף - אֶעֱשֶׂה דְבַר פְּלוֹנֵי, וְאֵם לֹא יִאֲרַע - לֹא אֶעֱשֶׂה', כְּפֹאֲלֵיעֶזֶר עֵבֶד אֲבָרְהָם, וְכֵל כִּיּוֹצֵא בְּדַבְרֵים אֵלוּ - הַכֵּל אֲסוּר. וְכֵל הַעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה מִפְּנֵי דְבַר מְדַבְּרִים אֵלוּ - לוֹקָה.

ה מי שְׂאָמַר 'דִּיָּרָה זֶה שְׁבַנִּיתִי - סימן טוב הִתְּהַ עֲלַי', אִשָּׁה זֶה שְׁנִשְׂאָתִי וְיִבְהֶמָה זֶה שְׁקָנִיתִי - 'מְבֻרְכַת הִתְּהַ; מַעַת שְׁקָנִיתִיָּה - הַעֲשֶׂרְתִּי, וְכֵן הַשְׂוֹאֵל לְתִינּוֹק? 'אֵי זֶה פְּסוּק אֶתָּה לְמַד?' אֵם אָמַר לוֹ פְּסוּק מִן הַבְּרָכוֹת, יִשְׁמַח וְיֵאמַר 'זֶה סִימֵן טוֹב!' - כֵּל אֵלוּ וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן מֵתָר. הוֹאִיל וְלֹא כֵּן מַעֲשִׂיו וְלֹא נִמְנַע מִלַּעֲשׂוֹת, אֶלָּא עֲשֶׂה זֶה סִימֵן לַעֲצָמוֹ לְדַבֵּר שְׁקָבֵר הֵיָה - הֲרִי זֶה מֵתָר.

הקדמה: ההלכות הבאות מבוססות על הפסוקים הבאים (דברים יח, יא. בסוגריים ההפניות להלכות): "לא יִמְצָא כֶּף מַעֲבִיר בְּנוֹ וּבִתּוֹ בָּאֵשׁ (לעיל ג, קס"ג) קָסָם קָסָמִים (הלכות ו-ז) מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ (הלכות ד-ה) וּמְכַשֵּׁף (הלכה טו). וְחָבֵר חָבֵר (הלכה י) וְשֹׂאֵל אוֹב וְיִדְעֵנִי (לעיל ו-א, ב) וְדָרַשׁ אֶל הַמֵּתִים (הלכה יד)". בפסוקים אלו מנויות כמה מצוות לא תעשה (אזהרות) שהעונש עליהן הוא מלקות, אלא אם כן ידוע ממקום אחר שהעונש עליהן הוא מיתת בית דין (סקילה).

הנחוש - עשיית מעשה על סמך פרשנות של מקרים שמייחסים להם 'סגולה' להשפיע על מקרים אחרים בלא סיבה הגיונית. בכל ההלכות הבאות, הענישה מן התורה חלה רק כשנעשה מעשה, ולא אמונת הבל סתמית שאינה מלווה במעשה. **אין חפצי נעשים** - לא ייעשה רצוני. **שקרא ערבית** - שקרא בקול בערב במקום בבוקר. **כָּאֲלֵיעֶזֶר עֵבֶד אֲבָרְהָם** - כמתואר בתורה, כשחיפש אשה עבור יצחק, שקבע שהאשה הראויה מאת ה' ליצחק היא מי שתשיב לו באופן מסוים על שאלתו (בראשית כד, יד), ואליעזר היה בן נח, והיה מותר לו לעשות כן (ק). **תינוק** - ילד.